inchoaē aliq̄d eō q̄ ſm varias
doctrias hoīm fauſta vel infau
ſta exiſtimāt tempa miſi huiꝰ
mali magtudine; ex tiore apſi
pēſaremꝰ qui de talib; ait Nūc
cognouiſtis deū ymo cogniti
eſtis a deo q̄uo ↄūtimini iterū
ad infirma ⁊ egena elementa
quibus denuo ſeruire vultis·
dies obſeruatis ⁊ mēſes ⁊ tem
pora ⁊ ānos Timeo vos ne for
te ſine cauſa laborauerī in vob
Tū bū obſuare quis pōt tpa
quādo luna ē incerta quota p
ſecādis lignis ut diutiꝰ duret
⁊ minꝰ a vermibus rodantur·
Sic de pomoꝝ colligēdis fru
ctib; ⁊ de ſimilib; que ex natu
rali phia vel ex arte autētica ſi
ne ſupſticōibus ſeruari debēt
vel poſſunt·:·

Capitulū·xij·

a Nō prohibetur in co
lēdo vnū deū ſupbia q̄
quis rēnuit deo obedi
re·ſicut hūilitate deū reuerem̄
debite·vbi primo vidēdū erit
quid ſit ſupbia·quō differat
ab inani gloria·⁊ q̄ deteſtabi
le vitiū ſit Secūdo que ſint eiꝰ
ſpēs Tercō quādo ſit mōꝛle pec
catū·⁊ de eiꝰ remedijs·Cir pri
mū nōndum ſcōm thō·2·2·q·
Clxij·⁊ queſtionibus de malo
q̄ſtione de ſupbia·Q̄d ſupbia
eſt cōtemptus dei vel ſupiorꝭ
vel nolle obedire taliū p̄ceptiſ

Et hoc eſt forte ⁊ principale·
Sed materiale eſt audax ſeu
pſūptuoſus appetitus ⁊ inoꝛ
dinatus ꝓprie excellentie ꝫ p̄
mo cōtemptus· Vbi nō q̄ b
tunc ſm tho·2·2·q· clxxxvi·ar
ti·ix·ailq̄s cōmittit vel trāſgre
ditur aliquid ex cōtemptu qn̄
volūtas eius rennuit ſubici oꝛ
dinacōni legis vel regule ⁊ ex
hoc pcedit ad faciēdum ↄtra
legem vel regulā·Quādo aūt
ecōtra ꝓpter aliquā particula
rem cauſā·puta cōcupiſcētiam
vel ira vel deſideriū cuiuſcūq̄
alteriꝰ rei īducitur ad aliquid
faciendū ↄtra ſtatuta legis vel
regule nō peccat ex cōtemptu
ſed ex aliq̄ alia cauſa·etiā; ⁊ ſi
frequēter ex eād cauſa vel alia
ſiſi peccatū iteret·frequēcia tū
diſpoſitiē inducit ad ↄtemptū
Nam ſcd; bern̄·Cōtemptꝰ eſt
tumoꝛ ſupbie·ꝫ cōſequenter
in deſcripcōe ē ſupbie nolle obe
dire quod declarat cōtemptū
id eſt rēnuere obedire·Eſt eni
trāſgreſſio p̄cepti effectꝰ ex tei
oꝛ ſupbie q̄ ē in oī moꝛtli pecca
to·Sz ↄtēptus p̄cepti ē interi
oꝛ actꝰ ⁊ nō eſt i oī pccō moꝛ
li·qꝛ quedā ſūt ex ignorantia
alia ex fragilitate ſ; ſupbia ex
q̄dā malitia·ꝫ vel ſupiois·qꝛ
quēlib; deniꝰ ſupioꝛē arbitrari
ut poſtea dicet·ꝫ appetitꝰ au
dax·qꝛ ſupbia eſt in iraſcibili

de ꝓprio bono preſumpcō que
dam qua ſe erigit cōtra deū vel
alios hoīes eos vel eoꝝ māda
ta paruipendēdo ſeu ɔtemnen
do dicitur inordīatus. q2 ſi or
dīnate q̄s appeteret excellenci
as ſuas non peccaret. Nam rex
frantie pferre pōt diuitias ſu
as diuicijs militis. Et conſide
rare dona tēpoālia ⁊ ſpūalia ſi
bi collata a deo. ſed cū gratiaꝝ
actione in deū debet ea reduce
re. q ſi ſe extollat de eis con̄ de
um aut ꝓximū aut eoꝝ māda
ta inordinate tūc appetit. dici
tur ꝓprie excellētie. vnde dicit
alexāder de hal. in ſūma q cū
ſupbia ſit appetere excellētiā
ſui. Aliud eſt appetere excellē
tiā ⁊ aliud appetere excellētiā
ut propriā. appetere eī excellē
tiam cū ſit natuālē hoī ⁊ ange
lo iqtum ſūt facti ad dei yma
ginem non eſt peccatū ſed ap
petere excellētiā propriā ut ꝓ
priā ſemp ē pccm̄. Et ſit multi
pliciter ut in ſpēebus appare
c bit quatuor. ¶ Ex quibꝫ patꝫ
Primo q ſupbia duplici vītu
ti ɔtraiatur directe humilitati
quo ad forle in ſupbia. ⁊ quo
ad materiale magnanitati. q̄
virtus import extēſionem am
mi ad magna ⁊ ardua ī omnī
virtute. Secundo ſupbia dif
fert ab appetitu inanis glorie
ſeu ab inani gloria. Pro cuius
intellectu nō ſcꝫ aureolū i. ij.
diſ. xxi. q. ij. q aliud eſt cōpla
cere ⁊ delectaī in ſui excellētia
habita qd̄ eſt vane glorie. ⁊
aliud ē eigere ſe ſup alios qd̄
eſt ſuperbie. Affectiōes enim
appetitus ſequūtur ɔformiter
exiſtimacōnes intellectus. Sꝫ
alia eſt exiſtimacō in itellectu
exiſtimare quantitatem ſue ex
cellentie abſolute. ⁊ aliud eſt
exiſtimare excellētiam ſuā cō
paratiē ad alios ſcꝫ exceſſum
primo hec ſecunda oritur ex pri
ma. Primo enī intellectꝰ inor
diatus exiſtimat ſuas ſufficiē
tias eſſe magnas ⁊ ſupmi gra
dus. Secūdo ex hac exiſtima
cōne oritur ſtatim exiſtimacō
inſuffitiētie alioꝝ. q exiſtimat
excellētias alioꝝ paruas. Et
hoc dupliciter. vel exiſtimādo
ſuffitiētias proprias magnī g
dus. vel ſuffitientias ſibi equa
liū modicas. igitur ī appetitu
erunt cōformiter due affectio
nes correſpōdentes vltis exi
ſtimacōnibus duabꝰ. Primā
quidē exiſtimacōem qua inor
dinate exiſtimat excellētiā ſuā
magni gradus abſolute ſequi
tur in appetitu delectacō ⁊ cō
placētia in propria excellētia
q eſt ianis gloria. ſed ſecūdā
exiſtimacōem qua puipendit
alioꝝ bona ſequitur erectō ⁊
talis erectio eſt ſuperbia. Et

ſi erectio talis eſt reſpectu ſupe
rioꝝ vel maioꝝ tūc d̄r irreue
rētia ⁊ ſeq̄tur exiſtiacōem q̄ tu
dicat q̄s ſuas ſuffitiētias mag
nas ⁊ ſuperioꝝ paruas· Reſpe
ctu vero equaliū dicitur p̄fata
erectio cōtemptus qui ſeq̄tur
exiſtimacōne; qua quis bona
eq̄lia alioꝝ reputat q̄ſi nulla·
Videtur igitur ꝙ ſupbia qua
druplicit̄ differt ab inani glo
ria. q2 ſuperbia eſt in appetitu
iraſcibili r̄ſpectu alicuiꝰ ardui
cū quodam cōtemptu aliquā
do ⁊ in illo qui nō curat mani
feſtacōem· Sed inanis gloia
eſt in ↄcupiſcibili non ſemper
de arduo nec ſemp cū cōtemp
tu ⁊ ſemp eſt appetitu manife
d ſtacōis ¶ Dubitatur q̄ ſint ra
dices ſupbie· Reſpōdetur ꝙ tri
plices· Prima eſt inordinatus
amor ſui· ex illo eni quis facili
ter retorquet inordinate in ſe
excellentias veras vel falſas·
Secūda eſt cōſideracō ineau
ta bonoꝝ ſuorum que cū ōnia
ſint a deo principaliter aut to
talit̄· Si p gratiaꝝ actiōe; nō
in deum dirigūtur ſe erigit aīi
mꝰ in ſupbiam· Tertia eſt ne
gligentia cōſiderādi deū ⁊ pro
ximū· nā ſi ſepe cōſiderarem9 de
um oīpotentiſſimum· ſapientiſ
ſimū ⁊ optimum a quo manāt
precepta non faciliter nos cō
tra eum erigerem9 ¶ Similiter
ſi cōſiderārem9 debitē proximū
nō facilit̄ eū cōtēnerem9 ſiue q̄
lis ē aut irreuerēter trāctarem9
ſi ſupior eſt· Cōſidera igitur in
proxio quolibet qūo raro ē ali
q̄s tā paruꝰ q̄n aliq̄n magno
pdeſſe poſſit· Itē ꝙ aliquā vir
tutē occultā h; q̄ cares· Itē ꝙ
forte p̄deſtinatus ē ⁊ tu dam
nādus· ut in iuda ⁊ magdale
na claruit improuiſe in multis
e ¶ Dubitat̄ Cū ſupbire ſit ſu
pra regulā; a deo nob̄ traditā
ire· q̄ ſint regule ſm̄ q̄s mēſura
re dēm9 opa ne ſupbiam9 Re· ꝙ
q̄tuor oppoſita q̄tuor ſpēb; ſu
pbie de q̄b; gre· dic̄· xxiiij· mo
ra· Pria ut credam9 firmit̄ oīa
bō nr̄a q̄ nō ſūt pccā ⁊ defect9
a deo nob̄ data· Secūda ut ſi
q̄ meruim9 de9 pn̄cipaliſſim9
auctor extitit ſine quo nedum
ſum9 aliquid ſufficientes facē
aut velle bonū ſed nec cogita
re ut dicit apl̄us· Tertia ē ag
noſcere bona noſtra que habe
m9 a deo eſſe nihil aliēi nob̄ aſ
ſcribēdo· Q̄rta amare proximū
f in nullo eū decipiēdo· ¶ Q̄ntū
malum ſit ſupbia ptz p̄mo au
toritatib; Eſt eni quaſi rex vel
regina alioꝝ viciōꝝ· vnde pſ·
Emūdabor a delicto maximo
id eſt ſupbia ſcd̄; glō· Itē ecci·
·x· Initium oīs peccati ſupbia
qui tenueit eā implebitur ma
ledictis· Itē thobie· iiij· ſupbiā

nunq̄ꝫ in tuo ſenſu aut in tuo
verbo dn̄ari permittas. in ip̄a
enim initiū ſupbia ſumpſit ōis perdicō
Secūdo ptꝫ exēplis. nam ſu
pbia de ſupremo angelo fecit
peſſimū demonē. yſa. xiiij. quō
cecidiſti lucifer de celo qui ma
ne oriebaris. ecce de angelo fit
demon. de nobiliſſima creatu
ra peſſima fit. ꝛ de celo eiecit i
infernum. Item eua p ſuperbiā
que voluit effici ſciens ut deus
facta eſt inſciēs quodāmodo
ut pecus pſ. hō cū i honore eſſꝫ
non intellerit cōparatus eſt iu
mētis īſipiētib9 ꝛ ſimilis fcūs
eſt illis. Item ſaul poſtq̄ꝫ hūi
litate in regnū per deū ducitur
ſupbiēs deicitur ꝛ poſtea ſui ꝛ
a demone poſſidetur. i. re. xv.
Itē nabuchodonoſor dan̄. v.
ſupbiēs depoſitus eſt de ſolio
regni ſui. ꝛ gloria eius ablata
eſt ꝛ a filijs hoīm eiect9. Item
phariſeus qui ſe dixit non eē
ut ceteros ut ſe ſup ceteros ex
tolleret non ē iuſtificatus. ſed
humilis publicanus luc̄. xviij.
Itē petrus qui pre ceteris pre
ſūpſit dicēs. ꝛ ſi omnes fuerīt
ſcādalizati in te ego non ſcāda
lizabor math̄. xxvi. vilius cete
ris lapſus eſt per ancillam per
g iurādo ꝛ trina vice. ¶ Quo ad
.ij. principale de ſpēbus ſuper
bie nōndū p intellectu earun
dem ſcdm thō. q. de malo ma

teria de ſupbia. q. iij. q̄ꝫ quedā
ſe habēt ancedēter ad ſupbiā
ut ſūt ex quibꝫ oritur faciliter
Alia ſūt in quibus eēncialiter
ōſiſtit ſupbia. alia aūt ſūt que
ōſequūtur ſupbiam ꝛ ab ipſa
eliciūtur. Et quodlibet iſtorꝫ ē
multiplex. nam cū ſuperbia ſit
inordiatus amor proprie ex
cellētie. tot ert ancedētia ꝛ cāe
ꝛ origines quot bona in qui
bus quis excellētiam inordia
te appetere pōt. Sunt aūt in
genere triplicia bona. Primo
infima q̄ dicuntur fortune, ut
diuitie. delitie. dignitates offi
ciorꝫ. amici ꝛ honores. Secū
do bona nature quo ad corp9
ut pulchritudo. fortitudo. ſani
tas ꝛ nobilitas. quo ad aīam
intellectus perſpicacitas natu
ralis. ſciētia acq̄ſita. memorie
tenacitas. Ad virtutes natuā
lis habilitas ſeu virtus natuā
lis. virt9 acq̄ſita. poteſtas to
lerandi exercicia ſpūalia. ꝛ ar
tes acquiſite. Tercō bona gra
tie ut fides. ſpes. caritas ꝛ alia.
Cū igitur homo inordiate di
ligit ſe qđ ē radix oīm pccōrū
id ē cū non refert omnia bona
in deum pmo principaliter ꝛ
finaliter put iprimo pcepto
dictū ē quodlibet prefatorꝫ bo
norū faciliter hō retorq̄t in ſe
ꝛ ſe extollit vltra q̄ꝫ dꝫ. ¶ Eſſen h
tialiter vero ſupbia ſcdm gre.

·xxiiij·mor·ɔſiſtit in quatuoꝛ
ſpēb9 quas declarat ſanct9 thō·
vbi ſupra·nam ſcdm aug9·li·
ſententiaꝝ proſperi· Supbia
eſt inoꝛdinatus amoꝛ ꝓprie ex
cellētie·ut cum homo vult ſibi
aliquod bonū ſolū ideo quia
hoc habēdo vel iſto modo ha
bēdo excellētioꝛ eſt ꝙ non ha
bēdo vel non ſic habēdo·in iſto
aūt capitulo ſolū de p̄mis dua
bus ſpēbus dicetur Prima igi
tur ſpecies ſupbie eſt Cū bonū
qd ſibi ineſt ab alio a ſemetip
ſo habere ſe exiſtimat·Excellē
ti9 enim eſt ꝙ aliquod bonū
inſit alicui a ſe ꝙ ab alio·Quā
do ergo homo ꝓpter inoꝛdina
tum amoꝛem ꝓprie excellentie
mouetur ad eſtimandū illud
bonum quod habet ab alio ſe
ſolū habere a ſe·Et vult etiam
ſic habere a ſeipſo:tūc ſupbit
prima ſpē cōtr̄ illud·i·coꝛ·iiij·
Quid habes quod nō accepi
ſti ſup quo glō·aug9·Scien
dum neminē poſſe diſcerni ab
illa perdicōis maſſa niſi q̄ hoc
bonum habꝫ ꝙ credat ꝙ quic
quid boni habet a gratia ſalua
toꝛis accepit·vnde phus in p̄
mo de celo mūdo Ab hoc quidē
ente ſcꝫ deo dependet celū ⁊ tō
eius natuā·⁊ ab vno ente ſin
gulis cōmunicatū eſt eſſe ⁊ vi
uere·nam quicquid habem9
a deo habemus·aut immediate a

ſua manu potēti nob porrecta
ut animā·intellectū·volūtateꝫ
memoꝛiam·fidem ⁊ virtutes in
fuſas·aut mediātibus dei nun
cijs qui ſunt celū·elemēta·ho
mines·beſtie ⁊ alia tempoālia
nob porrecta ptꝫ illud math·
·vi·vbi dicitur ꝙ aues nō nēt
nec ſerūt ⁊ tam pater celeſtis
eas paſcit·nō inquit ipē ſe pa
ſcūt licet volent ⁊ querāt Item
ptꝫ experiētia·nam agricola q̄
interdum ex vno āno bene co
lit vineā min9 pcipit ꝙ prece
dēti anno qn̄ male coluerat vi
neam Cur qꝛ laboꝛ humanus
non ſufficit ſed ſolis ⁊ celoꝝ in
fluētia aeis tēperies ⁊ natura in
que deus dn̄atur nō hō· ¶ Si
dicis·Credo me omnia bona a
dō habē ergo careo p̄ma ſpē
ſuperbie·Rndet wilh·in ſūma
vicioꝝum ꝙ etiā ideo dicitur de
ſuperbo ꝙ ipē credit bona ſua
habere a ſe quia ſcilicꝫ facit ac
ſi crederet·Sicut in ſimili ali
quis dicitur non credē criſtū
filiū dei qui nec illius terretur
cōminacōib; nec attrahitur
promiſſiōib; nec p̄ceptis ob
tēperat nec conſilijs acquieſcit
ut dicit bern̄·Sūt autem tria
qn̄tum ad hoc ꝙ dicitur ſupbꝫ
facere q̄ſi crederet bō ſua a ſe
hr̄e ⁊ non a deo Prio ſi gloꝛia
tur i coꝛde ſuo de bōis ſuis pu
ſe ꝓpter qd apſus dic·vbi ſup̄

q̄d habes qđ non accepiſti. ſi
aūt accepiſti quare gloriaris
quaſi non acceperis. Secūdo
q̄ tū ad hoc. qꝛ aliq̄s de bonis
ſuis ſe iactat. ɔtͣ illđ iob. xxi.
ſi oſculatus ſum manum meā.
in manu operacō. in oſculo ve
ro intelligitur laudacō. vnde
oſculū manus ē laudacō ꝓprie
operacōnis. Tercō qꝛ de bonis
ſuis deo gr̄as nō agit idō ingͣ
tus dicitur vulgariter non ag
noſcere beneficium. vnde gre.
non eſt dign⁹ dādis qui non
k agit gratias de datis. ¶ Se
cūda ſpecies ſupbie ē cū q̄s bo
nū qđ hab3 ab alio de gratia
cognoſcit ⁊ fatetur ſe ab alio
habere. ſed putat ſibi hoc debi
tū fuiſſe ⁊ ꝑ meritis recepiſſe
Excellēti⁹ enī eſt aliquid ha
bere ab alio ex meritis ſuis q̄
mere de gratia. Cū ergo hō ꝓpt
amorē proprie excellētie mo
uetur ad eſtimādum illud bo
num qđ ab alio hab3 de gratia
hr̄e ſe ab eo meritis proprijs
ut ſi famulū habes ſuo labore
vix merentem caltios. q̄ datis
ſibi tunica ⁊ caligis ⁊ calcijs
putar3 hec ſe bene meruiſſe. hoc
eſt ſupbire ɔtra deū vel hoiem
Scire autē debes qꝛ quicq̄d
habes. a deo habes. i. corī. xij.
deus operatur omnia in oibus
pmo deus in omni actione nr̄a
pn̄cipalius ɔcurrit. Sꝫ dicis
diuitias ⁊ ſciētia3 ſtudio ⁊ la
bore ꝓprio acq̄ſiui. quō ergo a
deo hēo. Rn̄tur qꝛ deus tibi ma
nus cōtulit pedes ⁊c̄ ⁊ intelle
ctus tui induſtriā. Et hoc eſt
primū qđ habes ſed a deo. hec
aūt oia velut pēna mortua ma
nu ſcriptoris non rcā nihil fe
ciſſent ad tuā ſciētiam. aut ad
diuitias tuas niſi ſum⁹ artifex
eſſe ⁊ intelligere tibi dediſſet ⁊
conſeruaſſ3 ⁊ hec ſūt principa
liſſima ⁊ ſine noſtra induſtria
⁊ immediate a deo. vnde luce
. xvij. Cū omnia feceritis q̄ pre
cepta ſunt vobis dicite ſerui i
vtiles ſumus. qđ debuim⁹ face
re fecimus. ⁊ merito inutiles qꝛ
nihil deo proficimus ſed nobꝭ
ex ſua bonitate. merito qđ face
re debuimus ⁊c̄ qꝛ deuiſſime
ſerui ſum⁹. creacōe racōe eius
omnia nr̄a ſibi debemus. plus
ſi poſſibile eēt tenemur ex cōſ
uacōne. amplius ex redēpcōe
⁊c̄. dicit etiā alexāder de halis
in ſuma. credere ſe hr̄e bonum
ꝑ meritis inq̄tum credit ſe q̄s
eſſe cauſam principalem meri
torum illoꝝ deū vero ſecunda
riā eſt peccm̄ ⁊ ſupbia. Simili
ter cū ſe credit habere bonum
a deo ꝑ meritis inq̄tum ſe po
nit cām ſecūdariā tanq̄ ex me
rito ɔdigni illud tribuentem
eſt ſecūda ſpēs. Credere autē
ſe habere aliqđ bonū ꝑ meritis

ponēdo deū cauſam principalē
non eſt peccatū· vnde ſupbus
ſecūda ſpetie appetit excellētiā
ppriam ut ppriam inquātum po
nit ſe cauſam principalem· deū
vero ſecūdariam hec ille· Cōtr
iſta quidam putāt merita ſua
tam magna ut merito deus p
eis debeat eis dare vitā eternā
preſeruare a tribulacōibus
et a ſitibus· Quod ſi non facit
l deus murmurāt ſupbe· ¶ Ad
illam ſpēm et ad pmam etiā re
ducitur ingratitudinis vitium
ſcdz thō· Quia ingratus eſt q
ſibi attribuit qd ab alio habz
Cōtra hāc ſpetiem peccās mul
tipliciter errat Primo qz libera
liſſimū largitorem deum putat
venditorem dum credit emere
meritis a deo qui non ē eſtima
tor meriti id eſt opus non eſt
de ſe meritoriū· ſz a dei miſericor
dia· Secūdo talis putat ſoluē
qd impoſſibile eſt ſibi ſoluere·
qz alias omnia tenemur deo ut
pretactum eſt · Tercio quia
ea que i oculis noſtris merito
putātur merita ſūt demerita vn̄
iob·iiij· Ecce qui ſeruiūt ei nō
ſūt ſtabiles et i āgelis ſuis rpe
rit prauitatem· q̄to magis hij
qui habitāt domos luteas q
terrenū habēt fūdamentum cō
ſumentur velut a tineis pſaie·
·lxiiij· Facti ſumꝰ ut immundi
omnes nos quaſi pānus mē
ſtruate vniuſe iuſtitie noſtre·

¶ Capitulū·xiij·de eodē

Quia igitur ſuperbia
multis rebus ſe immi
ſcet ideo hic tria ſūt vi
denda· Primo de duabus vltīs
ſuperbie ſpēbus in capitulo p
cedenti enumeratis et quibꝰ re
bus ſe immiſceat Secūdo quā
do ſit peccatum mortale· Ter
cio que ſunt remedia contr eā
dem ¶ Quātū igitur ad primū a
notandum q̄ tertia ſpecies eſt
Cum iactat ſe quis de bono
quod non habet· Excellenciꝰ
enim ē habere in ſe aliquod bo
nū q̄ non habere illud· Et qū
to bonum eſt maiꝰ tāto eſt ex
cellentius et tāto maiorem ex
cellentiā habens p hoc cōſequi
tur Cū igitur quis ex appetitu
pprie excellencie mouetur ad
attribuēdum ſibi aliqd bonū
quod nō habz· aut maiꝰ bonū
q̄ habeat tūc eſt tertia ſpecies
Exempli gracia· cū homo ppter
appetitum pprie excellētie eſti
mat ſe ſapiētez · pulchrum· iu
ſtū· fortem et ſic de alijs bonis
nature aut gratie· aut etiaz eſti
mat ſe magis ſapientez· aut do
ctū iuſtum fortem et in pnomi
natis q̄ ſit· aut dicit ſe ſapiētē
doctum fortem iuſtū et ſimilia
aut magis q̄ ſit i talibz dictis